

JURICA
PAVIČIĆ

**CRVENA
VODA**

Copyright © 2017, Jurica Pavičić
Copyright © ovog izdanja 2023, LAGUNA

BIBLIOTEKA BEZ PREVODA

Knjiga 21

**CRVENA
VODA**

Sadržaj

<i>Prvi dio</i>	
Silva je nestala	9
<i>Drugi dio</i>	
Putevi koji se razilaze	81
<i>Treći dio</i>	
Silvin povratak	221
<i>Četvrti dio</i>	
Crvena voda.	269
<i>Rečnik dalmatinizama, venecijanizama i manje poznatih reči.</i>	<i>307</i>
<i>O autoru.</i>	<i>315</i>

PRVI DIO

Silva je nestala

JEDAN

Vesna
(1989.)

Za početak, Vesna pamti vrijeme.

Dan je bio rujanski topao, predivan, baš kao da im se nebo unaprijed ruga. Toplinu babljeg ljeta cijelo je popodne hladio ugodni maeštral s mora. A kad se smrklo, u ulice, kuhinje i sobe ušao je ugodni srh večernje hladnoće koja najavljuje jesen.

Vesna ne pamti samo vrijeme. Pamti i prostor.

Pamti kuću na vrhu Mista, u ulici iza crkve, kuću u kojoj je poživjela najveći dio života. Kad zatvori oči, Vesna jasno može vidjeti raspored prostorija, pokućstvo, predmete. Ulaz preko balature, ostakljena veranda, dnevna soba, kuhinja s podom od taraco-kocki. U dnevnoj sobi stol, a nasuprot stolu kauč s iscufanom presvlakom. U hodniku metalni pikatabar za kapute. A pokraj njega – vrata. Vrata Silvine sobe, na koja je Silva nalijepila natpis *Keep out*.

Vesna pamti kako je dnevna soba izgledala tog dana. U uglu televizor *EI Niš*. Na fotelji naramak još neopeglane robe. Na zidu kalendar s kanadskim vedutama, a iznad kuhinjskih vrata oleografija Dobrog Isusa. Isus na slici ima vlažne i sanjive oči, pognutu glavu i blago valovitu bradu. Uperio je kažiprst nagore, kao da ih opominje na ono što dolazi.

Tako je izgledala njihova stara kuća tog dana – 23. rujna 1989.

Te je večeri subota. Kao i svake subote, večeraju zajedno. Četvero ih je za stolom. Na čelu je stola Jakov. Na suprotnoj strani sjedi ona sama. Uz stranu prema terasi sjede njihova djeca. Dvoje djece. Dvoje blizanaca – Silva i Mate.

Tako počinje prizor koji Vesna pamti. Svi su četvero u kući, sjede oko stola. Pred njima je večera, a tu je večeru ona skuhala. Pred njima su na stolu lešo fažoleti, kruh i frigane gire. A njih četvero sjede i jedu, kao da je obična večer, bilo koja večer.

U uglu sobe upaljen je TV s kojeg se čuju vijesti. Vijesti su burne, vremena uzbudljiva: kineski studenti demonstriraju na trgu, u Rumunjskoj se pobunio narod, a slovenska je partija izglasala novi ustav i zatražila reformu jugoslavenske federacije. Posvuda uokolo o politici se govori s nekom novom, nemirnom gorljivošću. Ali ni nju ni Jakova politika ne zanima. I ona i Jakov žive u čvrstom uvjerenju da ako se budu držali podalje od nevolja, nevolje će se držati podalje od njih.

Sve pamti Vesna: mirise, okuse, slike. Pamti meke utrobe girica koje joj se tope u ustima. Fažolette koje je – kao uvijek – začinila nasjeckanim češnjakom. Pamti Jakova koji, kao uvijek, jede sporo i malo. Silvu, kako halapljivo guta ribu, bori se s dračama i pljuca ih u tanjur. Pamti – naravno – i Matu. Pamti ga kako jede pažljivo i polako, kako slaže riblje kičme uz rub tanjura, u potpunom redu, kao da su mrtvaci. Mate je uvijek tako jeo. Polako, metodično, režući sitne komade hrane, kao da hrani male, nevidljive Liliputance.

Četiri siluete, četiri tijela, nagnuta za stol – cuclaju ribu i pljuju drače. Tako pamti Vesna tu večer. Pamti je do dan-danas.

Jer, danas zna. Zna ono što tada još nije znala.

Zna da je to posljednja večer njihova normalnog života.

* * *

Tog rujna '89. Jakov i ona u braku su nepunih osamnaest godina. Za Jakova se udala u jesen 1971. Vjenčali su se jedne subote,

tri tjedna pred Božić, a civilni obred vodio je mjesni matičar Općine Misto. Pir su proslavili u sali hotela, a prvu noć proveli u hotelskoj sobi koja je – izvan sezone – bila vlažna i hladna.

Nakon vjenčanja Jakov i ona uselili su se u kuću na vrhu kale iznad crkve svetog Špira. Kuću su dijelili s tetom Zlatom, Vesninom neudanom tetom koja će biti njihov sustanar idućih sedam godina. Tiha i nevidljiva, Zlata je s njima živjela sve dok je jednog popodneva 1978. nisu našli nepomičnu na kuhinjskim pločicama, zgromljenu moždanim udarom. Zlatu su pokopali tiho i dolično, a onda – tjedan potom – iselili njezinu sobu s vratima koja izlaze na hodnik. Od Zlatine su sobe napravili sobu za Silvu.

Te subote '89. Silva je još stanar sobe koja izlazi na hodnik. U toj sobi drži svoju odjeću, drangulije i adolescentske tajne. Na vrata sobe objesila je engleski natpis koji poručuje odraslima neka se drže što dalje.

U staru kuću, kod tete Zlate, Vesna i Jakov uselili su se ujesen '71., dan nakon vjenčanja. Mjesec dana kasnije Vesna je osjetila jutarnju mučninu i prije doručka povratila u slivnik. Tjedan potom mjesni joj je liječnik obznanio da je trudna. Nedugo potom, splitski joj je ginekolog rekao lijepu vijest. Nosila je blizance.

Mate i Silva su dvojajčani blizanci. Kad ih promatra, čovjek uoči sličnost, iste obrve i profil nosa. Imaju isto fino čelo i istu boru uz usta, boru koja nagoviješta prkos. Ali, ako Mate i Silva sličje fizički, ne sličje jedno na drugo karakterom. Mate je miran i odgovoran dječak, savjestan i oprezan, momčić na kojeg se možeš osloniti i za kojeg Vesna zna da će im biti podrška u starosti. A Silva, Silva je drukčija. Silva je – rekla je jednom teta Zlata – *hajdučica*. Silva će daleko dospjeti, rekao je jednom Jakov. Daleko će dospjeti jer uvijek zna istjerati svoju volju.

Tog rujna '89. Mate i Silva imaju nepunih osamnaest godina. Mate je maturant srednje brodograđevne škole, a idućeg ljeta, kad maturira, planira upisati brodograđevni fakultet. Silva

završava ekonomsko-birotehničku školu, a na upite roditelja o mogućoj budućnosti odgovara uvijeno, oprezno mijenjajući temu. Srednju su školu i Silva i Mate upisali u Splitu. Kad se upisao u srednju školu, Mate je od popodneva radio kao pomoćnik na istovaru ribe. Kako nije želio izgubiti popodnevni honorar, ostao je živjeti u Mistu i počeo putovati u školu. Mate stoga svaki dan ustaje u šest i vozi se do Splita prigradskom linijom trideset pet minuta po magistrali. Silva ne. Silva stanuje u ženskom đaćkom domu u Ćirilometodskoj ulici u Splitu. U Misto navraća svake subote, pa je tako i te subote stigla kući na posljednji ljetni vikend.

Tog rujna '89. Jakov ima četrdeset i dvije godine. Iznad sljepoočnice već je pomalo ćelav – ali još uvijek je mršav, trbuh mu je ravan, a na tu činjenicu osobito je ponosan. U tom trenutku Jakov je još uvijek knjigovođa u tvornici plastične galanterije. Tvornica u kojoj radi nalazi se u stakleno-metalnoj hali iznad magistralne ceste, hali koja je danas tek polupana ruina. Tvornica proizvodi plastične lopte, bokobrane i čamce za napuhivanje. Jakov u tvornici radi u odjelu platne službe. Svoj posao radi strpljivo i savjesno, bez nemara, ali i bez ambicija. Kad dođe kući i završi objed, Jakov otpočine na kauču i pročita novine. Potom se spusti u prizemlje, u nekadašnju konobu. Tamo se bavi razbibrigom koja mu je glavna strast: radioamaterstvom. Po sav dan Jakov spaja, lemi i lijepi, sastavlja aparate pune lampica koje se Vesni čine tajnovito magične. A onda – kad padne mrak – Jakov sjeda u podrum, prebire po frekvencijama i razgovara satima na engleskom s ljudima koje nikad neće vidjeti. Vesna koji put sluša muža kad razgovara kao neznanac s neznancima s drugog kraja globusa. Nikad joj neće biti jasno koji je u tome smisao. Ali – ako tako i misli, Vesna to Jakovu neće reći jer Vesna zna da muško mora imati neku luckastu strast.

Te 1989. Vesna ima trideset i osam godina. Već četrnaest godina Vesna je nastavnica zemljopisa u područnom odjelu

Osnovne škole Misto. Od ponedjeljka do petka Vesna mjesnu dječicu podučava o kretanju golfske struje, o zemljama izvornicama nafte i riječnim sljevovima Jugoslavije. Kako je mjesto malo, vlastite učenike susreće na cesti, đaci je pozdravljaju u trgovini, a njihovi joj roditelji kimnu glavom s odobravanjem kad je spaze nedjeljom u crkvi. Kad je počinjala raditi taj posao, Vesna je vjerovala da voli školu i da voli djecu. Danas više nije tako sigurna. Kako prolazi vrijeme, opaža sve češće da u razred ulazi s prigušenom iritacijom, a da joj dječje psine pobuđuju izljeve nerazmjerna gnjeva. Nakon četrnaest godina Vesni se sve češće čini da djeca u suštini nisu dobra.

Koncem iduće godine Vesna će ući četrdesetu. Pokatkad misli o toj ružnoj znamenci četiri kojom će ubuduće počinjati njezina dob. Misli o tome kako se zadnjih godina udebljala, kako se zakopala u monotoni posao te u brak koji je miran, sretan, ali dosadan. Tada – a to je zbilja rijetko – Vesna shvaća da se nalazi na onoj točki života kada sa sobom još može učiniti mnogo. Još uvijek može promijeniti posao ili promijeniti grad. Može smršavjeti, učiti kineski ili promijeniti frizuru. Ali te pomutnje traju kratko. Vesna ne želi zaista promjene, a zna da ih ne želi ni Jakov. I njemu je – kao i njoj – život koji vode dobar. Od ponedjeljka do petka i ona i on rade svoje dosadne, pouzdane poslove. Popodne čitaju na verandi – ona knjigu, on novine – a ljeti odu na plažu. Subotom se spuste do ribarice u luci i od ribara u mandraču kupe ribu. Nedjeljom u dvorištu zapale vatru i ispeku na gradelama ribu, ili kobasice, ili kotlete. Jakov voli raditi oko vatre. Kad zapali oganj, čelo mu se zacrvni, a nad obrvama mu izbiju krupni grašci znoja. Jakov uvijek prepeče meso i upropasti ribu, ali Vesna ga pušta da se igra onim što ga veseli.

A onda, kad se dan smiri, ona i Jakov podvečer zajedno sjednu na kauč i pred sebe na stolić stave bocu refužo vina. Negdje oko deset Vesna osjeti da joj se kapci sklapaju, a Jakov utrne televizor i preseli je u krevet. U tom trenutku – u ljeto '89. – još uvijek se seksaju. Ne rade to često, ali rade smireno,

znalački, kao da je tijelo onog drugog dobro poznati, uhodani uređaj kojim si navikao rukovati.

U tom trenutku – tog rujna '89. – Vesna je još uvijek sretna žena.

Sve to pamti Vesna. Pamti četvero ljudi koji sjede za kuhinjskim stolom, ispod sanjivog Isusa i kalendara s kanadskim pejzažima. Nad Mistom pada suton, a s pjacete pred lučicom čuje se tonska proba za ribarsku feštu. Pamti četiri sjenke kako jedu, srču večeru, lijevaju vino, razgovaraju. Jakov će ustati, odnijeti pjate u sudoper i u kredencu spremiti vino. Silva će se dići od stola i lijeno se, mazno povući u svoju sobu.

Ono što slijedi, Vesna pamti kao film koji će odvtjeti tisuću puta. Pamti sebe kako u sudoperu ispire pjate. Matu kako trese tavalju i s poda mete mrvice. Jakova koji sjeda uz stol, zabavljen križaljkom u *Slobodnoj Dalmaciji*. Dok Jakov rješava križaljku, Silva odlazi u sobu. Vraća se odjevena za izlazak. Vesna točno pamti kako je odjevena. Pamti to i dan-danas, kao da je Silva pred njom: prekratka haljina cvjetnog uzorka, visoke crvene starke, široka vrećasta torba. Pod miškom crveni šuškvac. Jer, bablje je ljeto, pa noću uz more može zafriškati.

To je taj trenutak. Silva stoji na vratima, u haljini cvjetnog uzorka, sa starkama na nogama. Stoji, kao da čeka aplauz, a onda kratko kaže. Kaže: *Idem*.

– S kim ideš vani? – pita je Jakov. – Je li s Branom?

– Ne, ne s Branom – odgovara Silva – ne danas. Nije ovdje, u Rijeci je, na prijemnom za nautiku. Vraća se sutra.

– Pa di ideš? – pita Silvu otac.

– Idem doli, u valu, na feštu – odgovara ona. – Nemojte me čekati, doću kasno.

– Čuvaj se – kaže joj Jakov. Kaže kćeri da se čuva, a Vesna se i dan-danas zapita zašto joj je to rekao.

Silva popravi naramenicu, zadigne torbu, a potom kratko, nehajno kaže: *Ajde, bog*. Kaže to, pa izlazi kroz vrata, brzo i nečujno kao lahor.

Izlazi, a Jakov tome ne pridaje baš ni najmanju pažnju. Dok mu kći odlazi, on sjedi uz stol, zauzet je križaljkom, pa i ne podiže glavu. Dok joj kći odlazi, Vesna je zabavljena pjatima koje suši kuhinjskom krpom. Ni dan-danas ne zna je li Silvu uopće pogledala. Gotovo je sigurna da joj nije odgovorila pozdravom.

Jer tada to nije mogla znati. Ali sada zna. Taj trenutak – kad Silva kaže: *Ajde, bog* i zatreperi haljinom put izlaza – bio je posljednji put kad su je vidjeli.

DVA

Mate
(1989.)

Tog jutra Mate se probudio mamuran. Kad se probudio, strop se nad njim ljuljao, a od sljepoočnica prema čelu sijevao mu je tupi alkoholni bol.

Otvorio je oči. Ali odmah ih je zatvorio jer ga je od jarkog jutarnjeg svjetla glava boljela još više. Ostao je ležati zatvorenih očiju, pokušavajući još malo zaspati, nadajući se da će mu san odagnati glavobolju. Ali za to je bilo kasno. Zvukovi i svjetlo posve su ga razbudili, pa je naprosto ostao ležati zatvorenih očiju, osluškajući zvukove okolnog svijeta.

Oko sedam u hodniku je čuo očeve korake. Potom zvuke tuširanja, pa opet korake. Pa mater i oca kako potihom razgovaraju u kuhinji. Iz kuhinje je do njegove sobe dopro miris turske kave. Taj mu je miris bio ugodan.

Ležao je tako zatvorenih očiju i osluškivao. Čuo je bat koraka na skalama, a onda i oca kako otvara konobu. Iz konobe je uskoro začuo zvukove rada. Kao i svako nedjeljno jutro, otac je nešto lijepio i lemio.

U osam i četvrt s tornja Svetog Špira začulo se zvono koje je pozivalo na jutarnju misu. Mate je opet začuo korake na skalama balature. Čuo je Vesnu kako odlazi na misu, pa Vesnu

kako se vraća s mise. Čuo je mater kako kašlje na hodniku, kako suši robu te – na koncu – kako otvara vrata Silvine sobe, s nakanom da je probudi.

A onda je opet čuo materine korake na skalama. Mater se spustila dolje, u dvor, i otvorila vrata radionice.

Tada je, nešto prije deset, Mate iz dvorišta začuo rečenicu kojom je započela nevolja. Vesna je ušla u radionicu i izgovorila rečenicu koju je Mate jasno i razgovijetno čuo. *Silve nema*, rekla je. *Nije u sobi*.

Bilo je to u nedjelju, dvadeset i četvrtog rujna, u deset do deset ujutro.

* * *

Tog jutra nisu se stvarno ni zabrinuli. Mati se danas to čini strašno, ali zna da je to živa istina. Nisu se zabrinuli ni mater, ni otac, ni on.

Silve nema – negdje je prespavala, ili je rano izišla, ili je sinoć negdje zaglavila. Ali – vratit će se. Ništa se loše ne može dogoditi. Jer ovo nije američki velegrad, ovdje nema kidnapera, sjecikesa i serijskih ubojica. Ovo je Misto – a u Mistu se nikad nikom ništa nije dogodilo.

Kad je Mate ustao, kad se istuširao i umio, mater ga je – jedva zabrinuto – zapitala zna li gdje mu je sestra. Mate joj je odgovorio ono što je znao. Sinoć je bila na ribarskoj fešti, kao i on. Na fešti je svirao bend, a DJ Robi je nakon koncerta puštao muziku. Silva je plesala. Tada ju je posljednji put vidio: dok je plesala, oko jedanaest.

Mate je to rekao materi. Ali nije joj rekao sve. Nije joj rekao da su se on i ekipa u jedanaest makli s fešte jer su imali dvije boce štoka i dobru travu. Nije joj rekao da je ostatak noći proveo na žalu pod uvalom Travnica pokušavajući zavesti curu iz Novog Sada koja je govorila zavodljivom, otežućom ekavicom.

Nije materi rekao da je uz par džointa popio skoro litru štoka te da ga od talijanskog vinjaka sad ubitačno boli glava.

Nije joj rekao ni to da je u jedanaest – kad je otišao s fešte – Silvu vidio kako pleše s Adrijanom, sinom pekara Lekaja. Ni to da je Silva od DJ-a Robija jednom, pa dvaput naručila pjesmu *Red Red Wine* UB40, pa se u trenutku kad je on odlazio, uvijala u Adrijanovu zagrljaju u polaganom *reggae*-ritmu. Ni Silva ne bi starcima prijavila njegovu nepodopštinu. Nije ni on stoga htio prijaviti njezinu.

Mater ga je saslušala, prijekorno kimnula glavom, a onda se vratila u kuhinju i počela ljuštiti krumpir. *Bit će da je kod Brane. Doći će*, rekao je na to Jakov. To je rekao i spustio se natrag u radionicu, potpuno nehajan, potpuno miran.

Idućih sat i pedeset minuta Jakov je proveo u konobi, staloženo posvećen radioamaterizmu. Vesna je krumpire i kokoš položila u škrovalu, a onda sjela uz kuhinjski stol i stala čitati nedjeljne novine. Mate se istuširao, krišom popio tabletu za glavobolju, pa opet zavukao u sobu – sada zamračenu – čekajući da mu bol u glavi popusti. Kad se probudio, glavobolje više nije bilo. Pogledao je na sat: bilo je jedan i četvrt.

U jedan i pol ušao je u kuhinju. Ručak je bio postavljen. Na stolu su bili pjati, salata i boca bijelog vina, a u štednjaku je mirisala pečena kokoš. Ali Silve nije bilo. Mate pamti taj moment: prvi je put malo, ali sasvim malo, bio zabrinut.

U dva i četvrt Silve još nije bilo. Vesna je stajala naslonjena uz frižider, a na licu joj se vidio ozlojeđeni prijekor. Otac je stajao uz kuhinjski stol, uz pristavljene čaše i pjate, i pogledavao na zidni sat na kojem se velika kazaljka približavala brojcima četiri. Na koncu je – u dva i dvadeset – rekao: *Mate, ajde se provrti po mjestu. Potraži di je.*

– Mate, potraži je – rekao je otac, u dva i dvadeset, dvadeset i četvrtog rujna osamdeset i devete.

Mate tada to nije znao. Ali danas zna: tog dana, tog časa, u njegovu je životu počela potraga.

* * *

U dva i dvadeset Mate je navukao na noge patike, izišao iz kuće i krenuo potražiti sestru. Spustio se kaletom do trga pred crkvom, skrenuo strmom ulicom nizbrdo i prošao pokraj zadružnog kamiona parkiranog iza Lekajeve pekare. Kad se spustio do ribarske lučice, krenuo je obalom prema kraju Mista, sve do točke gdje je betonska riva prestajala, a kuće se rijedile.

Nastavio je hodati stazom uz more, između suhozida i sivih, kvrgavih mrkenti. S betonske je staze prešao na put popločen kogulama, a s njega na zemljani, utabani put. Hodao je po utabanoj zemlji sve dok nije stigao do kapelice Zvizde Mora na punti. Kad je zašao za puntu, spazio je cilj do kojeg se zaputio. Iza rta, na osami dalje od mjesta, spazio je kuću Rokovih.

Tog ljeta '89. Silva je počela hodati s Branom, sinom Rokovih. To se dogodilo negdje pred ljeto, krajem svibnja ili početkom lipnja. Jedne večeri, nakon nekog tuluma uz vino i travu, Brane i Silva zagubili su se nekamo na osamu. Kad su se vratili, ruke su im bile prepletene oko struka, a Brane je sijao od sreće. *Ja i tvoja sestra smo skupa*, rekao mu je Brane sutradan, a Mate od zaprepaštenja nije odgovorio ništa. Znao je otprije da se Brani Silva sviđa: Silva se, uostalom, sviđala svim muškima u Mistu. Pamtio je kad su u prvom razredu srednje škole otišli svi skupa tući pedoče u uvalu Travna. Otišli su u Travnu s tri plastične pasare, njih petnaestak, što turista, što domaćih. Kad su predvečer završili s pustošenjem školjaka, armižali su brodove i na žalost zapalili vatru. Neki Zagrepčani zaszvirali su gitare, a oko vatre je kružila boca lošeg mjesnog vina. U jednom trenutku Mate je primijetio kako Brane gleda Silvu. Gledao ju je kao da je želi progutati pogledom. Te večeri, međutim, Silva se zalijepila za jednog Zagrepčana s gitarom. Pustila je

da je privije uz sebe, negdje oko deset stali su se ljubiti, a on joj je ruku zavukao duboko niz struk. Mate je u nelagodi htio odvratiti pogled, ali jedino na što je mogao upraviti pogled bio je Brane. Brane je stajao uz vatru, tmuran i mrk, a na licu mu se vidio posvemašnji očaj.

U rujnu Silva je opet krenula u Split u školu, a Brane se – činilo se – smirio. Strpljenje mu se, međutim, isplatilo. Idućeg svibnja Brane i Silva napokon su se spetljali, a ta je veza trajala unatoč Silvinim izbjavanjima i boravku u gradu. Od ponedjeljka do petka Silva je bila u Splitu i vodila svoj život. Vikendom bi došla u Misto, a Brane i ona tada bi bili zajedno. Brane bi došao na vrata po nju, a onda bi izišli van, u neki od dva i pol kafića od kojih se sastojao mjesni zabavni život. Činilo se kao da bi Brane htio da vrijeme koje su imali provode što više zajedno i što više nasamo. Ali Silva je imala drukčije planove. Silva ih je vukla tamo gdje su bili društvo, piće, zabava, gdje je bio i Mate. Mati se neki put činilo da bi Brane volio da nije tako. Ali rano je shvatio da je u tom paru Silva vođa, a Brane nekritički sljedbenik.

Nakon kraćeg hoda, Mate je stigao do crkvice Zvizde Mora. Pred njim je ležala punta poluotoka, mjesto gdje je kopno Mista najdublje stršalo u kanal. Punta je bila otvorena na jugo, pa su se sive, gole i solju išibane mrkente penjale visoko uz kopno. Nekad se govorilo da je ta punta opasna za pomorce. Vjerojatno su zato na njoj i sazidali kapelicu morskoj zaštitnici. Kapelica je bila sitna, ne veća od pseće kuće ili roštilja. Skutрила se na vrhu rta, iznad sivih, kvrgavih škrapa. Imala je krov na dvije vode i na zabatu mali metalni križić izjedan hrđom. Pod zabatom je kvrgavim slovima bio urezan natpis *stella maris*. U kapelici je stajao sadreni kip Gospe. Bio je zabravljen iza rešetaka, pa se Mati činilo kao da je Gospa zatvorenica svoje male, privatne tamnice.

Iza kapelice Mate je zašao puntu i zaputio se dalje stazom između morskih hridi i visokog suhozida. Na jednoj strani staze

bile su gole, sive mrkente saprane valovima južine. Na drugoj strani, iza zida, nalazio se veliki zapušteni prostor prekriven rogačima, dračom i podivljanim maslinama. Taj su dio mještani nazivali po Braninoj familji: *Rokove zemje*. Hodao je kroz Rokove zemje sve dok nije stigao do Branine kuće.

Kuća Rokovih nalazila se na osami, na zaravni uz more. Pred kućom se protezao suhi vez – kosi betonski navoz koji je završavao u moru, a po sredini je imao urezane šine. Branin otac Tonko naslijedio je i navoz i zanat popravljanja brodova. Bio je plastičar. Kitao je plastične barke, krpio ih, armirao mrežicom i sanirao osmozu. Bio je to bučan, prljav i otrovan posao. Mogao ga je raditi samo na takvu mjestu, podalje od ljudi i ostalih kuća.

Kad se približio kući, Mate je začuo zujanje brusilice. Prišao je kući i glasno pozdravio. Zvuk brusilice utihnuo je. Iza jedne od barki provirila je Tonkova glava. Brada i kosa bile su mu bijele od plastične piljevine, kao da je slabo prerušeni Djed Mraz. Spazio je Matu i kimnuo mu glavom da uđe u kuću.

Kuća Rokovih nije bila tek obična mjesna kuća. Kad je bio dijete, Mati se kuća Rokovih činila poput dvorca. Bila je velika, opasana zidom koji je zatvarao unutrašnji dvor. U dvor se ulazilo kroz vrata nadsvođena lukom. Na nadvratku luka neki je predak ugrebao natpis: *ROCCO ROCCOV I GNEGOVA DIECA*, te godinu 1812. Natpis je bio ugreban nevještima, kvrgavim rukopisom, kao da ga je urezao netko tko je jedva znao pisati.

Ali, ako je kuća izvana ostavljala dojam dvorca, taj je dojam nestajao čim bi ušao unutra. Mate je navikao na Vesnin red koji je katkad graničio s dosadnim cjepidlačenjem. Stoga bi ga svaki put kad bi došao u kuću Rokovih, osupnuo posvemašnji, neopisivi nered. Uokolo su po dvoru ležale daske, cokovi i bije, metalni otpad i dijelovi. Na betonskoj zaravni pred konobom vidio je par izvanbrodskih motora bez poklopca. U dvoru su ležale otvorene kante kita i namoti neke bijele, vunaste tvari koju je Tonko koristio za plastičarske popravke. Dojmu vještičje

jazbine pridonosila je i zimnica Branine matere. Uršula Rokov kiselila je ljutiku, kapare, kapulice, masline i motar. Staklenke sa zimnicom ležale su uokolo po podu, skalama i balaturi, zelene, smeđe i modre.

Mate je ušao u dvor, osluškajući Branin ili Silvin glas, tražeći pogledom nekog od njih dvoje. Ali u dvoru nije bilo nikoga. Na koncu je, ne znajući što bi, doviknuo Branino ime.

Na balaturu na katu izišla je žena u četrdesetim godinama duge tamne kose i vitka stasa. Bila je to Uršula, Branina mater. Pogledala je tko zove, a kad je spazila Matu, ljubazno se nasmiješila.

– Brane spava – rekla je. – Vratija se jutros iz Rijeke. Bio je na upisima na nautički fakultet. Je li hitno?

– Možda je – odgovorio je Mate. – Ne znamo di je Silva.

– S njim nije – odvrtila je Uršula. – On je doša jutros i lega nakon puta. Čekaj, probudit ću ga.

Uršula je ušla u kuću, a Matu je najednom obuzeo stid. Brane sinoć nije bilo u Mistu. Bio je nekamo na putu, u noćnom autobusu. A njegova cura, Matina sestra, u sebe je nalijevala štok-kolu i savijala se uz *Red Red Wine* u Adrijanovu zagrljaju. Došao je Branu pitati gdje je Silva, a ustvari je on bio taj koji pred Branom krije ružnu tajnu.

– Evo, sad će – rekla je Uršula kad se vratila na balaturu. – Umiva se, sad će doć. – Rekla je to, ali se nije spustila u dvor niti ga pozvala gore. Samo ga je promatrala odozgo svijetlim sivoplavim očima koje su je još uvijek činile zgodnom ženom.

Prije dvadeset godina Uršula je bila najljepša djevojka u Mistu – znao je neki put reći Matin otac. Rekao bi to pred Vesnom, a Mate nikad nije osjetio da bi Vesna zbog te konstatacije bila ljubomorna. Uršulinoj se ljepoti divilo onako kako se ljudi dive grčkoj vazi ili arheološkom okrajku: kao nečem lijepom

što je davno i nepovratno propalo. Ko je moga mislit da će završit tamo, na kraju sela – odgovorila bi na to Vesna. Za nju se mislilo da će dospjeti daleko, rekla bi, ali eto je gdje je – na Rokovim zemjama, s Tonkom, u šporskoj kući koju prekriva sloj plastične prašine.

Tako su o Uršuli govorili Matini otac i mater. A Mate je, čekajući u dvoru da Brane dođe sebi, prizor pred sobom vidio njihovim očima. Uokolo nered, ruzina i prljavština. Kuća koja se runila i s koje otpadaju kupe. A usred svega ona: žena koja se unatoč godinama još držala gordo, hodala uznosito, imala modre oči koje su otkrivale davnu ljepotu.

Stajali su tako, Uršula na vrhu, a Mate pri dnu skala, sve dok se iz sobe nije začuo tupi bat koraka, pa voda iz kupaonice. Brane je na koncu izišao na balaturu, netom začesljan, još mokar od umivanja. Kad je vidio tko je vani, zacrvenio se od nelagode. Mate je znao da Brane pred njim, Silvinim bratom, uvijek želi ostaviti dobar dojam.

- Tražim Silvu – rekao je Mate. – Znaš di je?
- Ne – odgovorio je. – Vratio sam se jutros iz Rijeke. Mislio sam je nazvati kad se malo naspavam.
- Kad si se s njom zadnji put čuo?
- Prekjučer.
- Znaš li di je sinoć mogla ići?
- Nigdi. Rekla je da će sinoć ostat kući.

Ali nije ostala, pomislio je Mate. Pomislio je to, ali Brani nije rekao ni riječi.

- Valjda nije nešto loše? – upitao je Brane.
- Siguran sam da nije – odgovorio je Mate. Rekao je to, pa pozdravio i krenuo put izlaza.

Zaputio se natrag, put sela. Hodao je sve dok nije došao do kapelice na punti. Tada se osvrnuo i pogledao. Uršula je i dalje stajala na vratima i promatrala ga kako odlazi.

* * *

Od kuće Rokovih Mate se zaputio u centar mjesta. Došao je do crkve, ali crkva je bila zaključana. Obišao je sve kafiće. Bila je topla nedjelja i svi su mještani sjedili pred njima. Pomorci na odsustvu, studenti na odmoru, lokalne barabe s naočalama *Ray Ban*. Zaposleni i nezaposleni, svi su se tu izležavali na toplini poput guštera, bistreći politiku, srčuci kratka espresa. Samo nje nije bilo. Silve nije bilo nigdje.

Na koncu se Mate uputio na jedino mjesto gdje još nije bio – prema pekari Adrijanova oca. Bilo je popodne, pa je pekara bila zatvorena. Ušao je u kuću s dvorišne strane i našao starog Lekaja kako pod smokvom hvata san nakon noćnog rada. S vrata je pozdravio, a stari Lekaj odgovorio mu je snenim mrmljanjem. Produžio je i ušao u kuću.

Čim je spazio Adrijana, znao je da Silva više nije s njim. Adrijana je našao zavaljena na kauču. Bio je gol do pasa, samo u kratkim sportskim hlačicama *Adidas*. Na TV-u je gledao talijanski nogomet. Kad je ušao u sobu, pogledao ga je s čuđenjem.

Zapitao je Adrijana gdje je Silva, a mladićevo lice iskrivilo se u izraz nelagode.

Nije znao gdje je. Istina, rekao je, bili su skupa sinoć. Da, plesali su do jedanaest. Oko jedanaest Silva je predložila da se *maknu nasamo*. Rekao je baš tako – *maknu nasamo* – a pri tom se vidjelo da mu je neopisivo nelagodno. Da – rekao je – bili su skupa otprilike do jedan. Bili su na Križevom ratu. Kod velikog križa, gore na humcu iznad gustrine.

Bili su na vidikovcu kod križa. Na mjestu koje – znali su to i jedan i drugi – generacije Miščana koriste za seks u škuribandi. Čim je Adrijan to izgovorio, Matu je – pamti to – na mjestu oblio stid. Svoju sestru koji put nije razumio.

– Kad ste se razišli? – upitao je pokušavajući biti smireno poslovan.

– Oko ponoć i po, možda jedan. Silva je rekla da mora ići, da žuri.

– Žuri kući?

– Rekla je da rano ustaje, jer da negdje putuje.

– Da putuje? Gdje? – upitao je Mate.

– Ne znam – odgovorio je Adrijan. – Valjda bi ti i tvoji to morali znati.

Rekao je to, a Mate je tada, u tom času, prvi put naslutio da se zbiva nešto loše. Dok se s poluutišanog TV-a čuo sportski komentator, dok je *Fiorentina* napadala *Inter* ili *Inter* napadao *Lazio*, prvi je put osjetio u želucu taj novi, olovni osjećaj. Osjećaj da predstoji nevolja.

Izjurio je iz Lekajeve kuće. Prošao je pokraj crkve i uspeo se uz gornju kalu. Utrčao je u kuću. Roditelje je zatekao za kuhinjskim stolom, u iščekivanju. Nije im rekao ni riječi. Ušao je u Silvinu sobu. Ušao i otvorio ladicu njezina stola.

U ladici nije bilo ničeg. Ni novčanika, ni telefonskog notesa, ni pasoša.

Znao je da Silva ima tajno skrovište. Znao je i to da u skrovištu drži prišteđeni novac. Sagnuo se pod ormar i iz duplog dna ladice izvukao drvenu kutiju. Ta kutija bila je kutija za Silvine tajne. Otvorio je.

Kutija je bila prazna. U njoj nije bilo ni novca ni ičeg drugog.

Vratio se u kuhinju. Sjeo je uz kuhinjski stol. A onda je izgovorio tu rečenicu. Izgovorio ju je što mirnije, da ne pobudi još goru paniku.

Rekao je roditeljima da misli kako bi trebali zvati policiju.

* * *

Milicija je stigla isto popodne. Stigla su trojica. Dvojica su bila u uniformi, i očito podređena. Jedan je bio u civilu, i očito šef. Bio je to čovjek u kasnim dvadesetima, s pokojim kilogramom

previše. Predstavio se. Rekao je da se zove Gorki Šain. Mate nikad nije čuo da netko nosi ime Gorki.

Dvojica uniformiranih obišla su okućnicu i pregledala Silvinu sobu, ali nezainteresirano, kao da odrađuju nevažnu zadaću koja im dodijava. Za to vrijeme čovjek pod imenom Gorki sjeo je uz kuhinjski stol i otvorio veliku teku s koricama od skaja. Saslušao ih je zapisujući bilješke. Potom je postavio nekoliko općenitih pitanja. Na koncu ga je zamolio da mu pokaže Silvin tajni pretinac.

Gorki je promatrao ladicu, razgledao Silvinu sobu. Sve je proučavao s nekom nehajnom nonšalancijom, kao da sve oko njega nije ništa nego goli tinejdžerski klišej.

Sjeo je potom uz stol i nešto pisao. A onda je zaklopio teku, ustao i krenuo put izlaza. Rekao im da se ne brinu. – Kad tinejdžeri nestanu – rekao je – u osamdeset posto slučajeva vrata se sami. Pojave se unutar dvadeset i četiri sata, neočekivano, kao što su i otišli.

Gorki je to rekao, a onda na papirić napisao svoje ime i broj. Predao je papirić Jakovu i rekao mu da ga nazovu sutra ako se Silva ne vrati.

Kad je policajac otišao, Vesna je sjela uza stol i lice zarila u ruke. Jakov je izišao na balkon, kao da je balkon izvidnica s koje će kćer moći prije opaziti. Nije odavao nervozu. Ali Mate ga je dobro poznao. Znao je da Jakova grize nemir.

Na kuhinjskom stolu i dalje je stajao netaknut ručak. U škrovadi na stolu počivala je sad već hladna pečena kokoš, a oko nje u hladnoj su, sasušenoj masnoći plivali ohlađeni krumpiri. Kuhinja je još mirisala po kokošjoj kožici i masti. Pogled na netaknuti ručak Mati je najednom bio nepodnošljiv.

Ustao je. Spremio je bocu bijelog vina u frižider. Salatu i krumpir iskipao je u smeće. Uzeo je kokoš, razrezao je nožem na dijelove i prebacio na keramički pladanj. Spremio je meso u frižider, a onda – na koncu – uzeo žičanu spužvu i oribao škrovadu.

Kad je završio, sjeo je za stol preko puta matere. Vesna je i dalje stajala nepomična, kao da ništa izvana ne dopire do nje. Stajao je kratko, kao da od nje iščekuje makar kakvu reakciju. A onda je – kad nje nije bilo – pokupio tanjure i spremio ih, čiste i neupotrijebljene, u kuhinjsku kredencu.

* * *

Do sutra ujutro Silva se nije pojavila.

Iduće jutro, točno u osam, Jakov je nazvao policiju i rekao im da Silve i dalje nema.

Do podne kuća i selo bili su puni milicije. Istog dana Silva je službeno proglašena nestalom.

Milicajci su se razmiljeli selom. Pretražili su suhozidne terase i maslinike iznad starog sela. Pregledali su lučko dno i mrkente uz obalu. Jedna je patrola otišla iza Križeva rata, izvidjeti krug vojarnje i stare mornaričke tunele. Druga se popela na Križev rat da pretraži predio oko gustirne i kamenog križa.

Sve to vrijeme stajali su u kući i čekali. Otac se vrpolio po dvorištu poput duše na mucu. Mater je ležala na kauču zakrvaljenih očiju, otupljena tabletama za smirenje.

Šain je sredinom popodneva navratio do njih i posjeo ih uz stol. Izložio im što su doznali. Da, sinoć je bila na ribarskoj fešti. Tamo su je vidjeli brojni svjedoci. Plesala je cijelu večer i DJ-u naručila triput za redom *Red Red Wine* UB40. Plesala je sentiš s Adrijanom Lekajem. Bar ih je četvero ljudi vidjelo da oko jedanaest odlaze. Lekaj veli da su skupa bili do jedan. U jednom trenutku rekla mu je da ide, da mora kući jer rano putuje. U trenutku kad su se razišli, bili su kod stare gustirne za vodu ispod kamenog križa. Silva ga je pozdravila i krenula nizbrdo do prvih kuća. Lekaj ju je tada posljednji put vidio. On je i posljednji koji ju je vidio.

Provjerili smo ga, rekao je Gorki, kao da im želi odagnati dvojbe. Provjerili smo mu otiske, tragove pod noktima. Prošli smo ga na detektoru laži – dodao je. Čini se da govori istinu.

– Razmislite – upitao je policajac oca – gdje je Silva mogla tako žurno putovati.

– Nigdi – odgovorio je Jakov – nije nigdi išla. U ponedjeljak se tribala vratiti u dom, u školu. U Split.

– Jeste sigurni? – pita inspektor.

– Sigurni smo – odgovara mater.

– Jeste li? Jer nama to ne izgleda tako.

Ne izgleda ni meni, pomišlja u tom trenutku Mate. Sjedi bez riječi, ali dovoljno pribran da zna kako inspektoru to mora izgledati. Izgleda mu kao razrađen, unaprijed smišljen bijeg. Silva je uzela novce, uzela je dokumente, pasoš. Silva je sve to morala planirati.

Dok Mate razmišlja o tome, jedan od milicajaca ulazi na vrata i poziva inspektora van. Gorki izlazi u dvorište. Policajac i on potihom razgovaraju. Penju se u gornji vrt, prema cijevi oluka iza kaktusa. Saginju se. Policajac u cijev zavlači dugi štap. Prekapa štapom duboko u oluku. A onda – kao da su nešto napipali. Policajac zavlači ruku duboko i iz oluka vadi plastičnu kesu. Gorki i policajac proučavaju kesu. Gorki potom uzima smotak i vraća se u kuću. Ulazi u kuhinju sa smotkom pod rukom, no izraz mu je sada drukčiji, smrknut, pun napregnute ozbiljnosti. Baca kesu na stol.

– Volio bih – kaže – da mi rećete što znate o ovome.

Gorki otvara kesu i iz nje vadi nešto. To nešto smeđi je zamotuljak, brižljivo omotan selotejpom. Šain još nije rasporio smotak, ali Mate već zna što će biti u njemu. Zna, a u sljepo-očnicama mu bubnjaju valovi užasa.

Gorki prorže selotejp. Iz zamotuljka se na stol prosulo malo smeđeg praha. Otac izgleda zna što je taj prah. A očito je da zna i mater jer joj u pogledu Mate vidi jezu pomiješanu sa stidom. Vesna u smotuljak gleda kao da je pred njom na stolu ružni, otrovni kukac.